

Döbbenetesen beigazolódott, hogy zene-kultúránk egyenletlen, felszínes és főként — *nem magyar*. Jó, ha száz ember váltott jegyet erre a koncertre. A magyar-est nem érdekelte germán lelkű zenevilágunkat. Saját otthonunkban ilyen bizonyítványt állítunk ki magyar zeneszerzőkről, mikor a külföld dícsőítí műveiket.

Igaz, hogy a műsor szerzői (*Kókai Rezső, Haják Károly, Gy. Márkus Lili, Zádor Jenő és Ádám Jenő*) bizonytalan értékű művekkel állottak elő, de így is éreztük, hogy ezek a fiatalok nagy készültségűek, akiktől sokat várhatunk. A dologbeli tudás — nem zeneköltészet, de a részvétlenség jobban öl, mint a sikertelenség s megbéníthatja az érzékeny költői szívet. A magyar-est kótá-papírszagú hanghullámaiból *Kókai Rezső Szvit*-jének negyedik tétele emelkedett ki.

*

A szóló-koncertek sorából *Schmidthauer Lajos*, kiváló orgonaművészünk hangversenye és *Basilides Mária*, egyszerű énekesnőnk, gyönyörű Schubert-estje magaslott ki. *Papp Viktor*.

Külföldi folyóiratszemle.

Edmond Jaloux, a regényíró és kritikus az *Europäische Revue* februári számában Freud franciaországi hatásától értekezik. A francia orvosok többsége ellene van a freudi tanításoknak és módszernek. Jaloux először elfogultságnak hitte ezt az elzárkózást, de rájött, hogy a tudattalan kérdésében is tekintettel kell lenni a faji eltérésekre. A franciáknál a tudatalatti jelenségek ritkábbak és gyengébbek, mint a germán vagy szláv lelkekben. A kettős személyiség problémája a következetes francia ember számára nem döntő jelentőségű; katolicizmus a gyónás lehetőségével és nagy lelkiismereti szabadsága megóvjá őt a gátlások és belső komplexumok túlzott átélésétől. A freudi pansexualizmus is értelmetlen a könnyelmű és élvezetekbe szívesen belekóstoló, de alapjába egészséges és józan francia polgár szemében. A francia regényírókban az önelemzés, önmegfigyelés érzéke nagyon kifejlődött és kiszélesíti a tudat határait.

Az újabb francia regényben azonban egyre nagyobb szerepet játszik a tudattalan. Jaloux nagyon helyesen megállapítja, hogy itt Freud mellett

és tőle függetlenül más befolyások érvényesülnek, elsősorban André Gide-é és Marcel Prousté, akik viszont Dosztojevszkij és Bergson hatását közvetítik. Közvetlen hatás a legújabb irodalomban mutatkozik; 1920 óta a legtöbb francia regényben latensen ott van a freudizmus. Természetesen csak legáltalánosabb elveiben és nem egyes tanításaiban; az írók nem egyes freudi tételeket alkalmaznak és illusztrálnak, csupán impulzust nyerne belőlük.

A latin népek általában tisztultaban, túlzásoktól mentebben fogadták be a freudizmust, mint a németek vagy akár a mi itthoni freudistáink. Nálunk és a németeknél elsősorban tudományos eredményeket kívántak az új elvekkel elérni és a rendszer néhány alap gondolatát végletekig erőszakolva a legváltozatosabb területeken alkalmazták. A franciák és olaszok (Italo Svevot, az új nagy regényírótehetséget emlegetik náluk Freud tanítványaként), megérezték az irodalmi lehetőségeket a tudattalannak, az ösztönéletnek vizsgálatában és ezeket aknázzák ki.

*

Az *Europäische Revue*-ben egy másik érdekes cikk is olvasható. Nikolaus Berdjajew, orosz emigráns író, aki Párisban nagy feltűnést keltett «Uj középkor» című könyvével, az orosz fiatalság mai típusát próbálja megrajzolni. A forradalom óta új emberfajta alakult ki Oroszországban, amely nem azonos a régi forradalmár intellektuellel, sem a régi rendek bármelyikével. A munkás- és parasztsztyámból kiemelkedettek ezek az új emberek, a szovjetbürokráciát, a tanácsokat ők irányítják. Nem kommunisták a szó marxista, ideológiai értelmében, de a forradalmat megváltozhatatlan tényként tekintik. Közös jellemvonásuk, hogy energikus tettemberek, akiket uralomvágy, életerő, praktikus energiák fűtenek. Ez a tulajdonságuk különbözteti meg őket legélesebben a régi álmódzó, gondolatban élő fiatalágtól. Amerikanizálódtak, a technikát nagyrabecsülik, barbárabbak és alacsonyabb szellemi nivójuak, mint a régi forradalom előtti intelligencia. Berdjajew éles szemmel figyeli meg a forradalom nemzedékében a felforgatásellenes hangulatot; rendet, organizációt kíván mindenki a szörnyű kaos után. Politikával keveset törődnek; szociális értelemben demokratikusak,

de a politikai demokrácia doktrínáit, ideáljait nem ismerik. Az egyéni jogokat és a szabadságot nem nézik többé babonás tisztelettel, antiliberálisak és antiromantikusok; érdeklődésük objektív és nem szubjektív. A kollektivitás érdekeit a személyek fölé helyezik és az egyéniséget fegyelmezní, korlátozni akarják. Nagy részük vallásos krízisen megy át és a többség híve az egyháznak.

Berdjajew arra a konkluzióra jut, hogy a forradalmi módosulások ellenére az orosz ifjúság nagyon hasonló más nemzetek új nemzedékeihez. A fascista ifjak, a francia katolikus és reakciós fiatalok megegyeznek az oroszokkal az antiindividuális, antiliberális, antiromantikus és kollektív törekvésekben. Berdjajew ebben elméletének igazolását látja; a mai korszak átmenet az «új középkor» kollektív rendjéhez.

*

A *Mercure de France*-ban Emile Bernard meghúzza a halálharangot az impresszionista, expresszionista, ku-

bista stb. festészet felett. A lázadás csődöt mondott; újraéled a klasszikus művészet tisztelete, Poussin kezdi visszanyerni tekintélyét, a legújabb művészi irányok a neo-klasszicizmus jegyében állanak. Az impresszionizmus terméketlen kísérletezésekhez vezetett; elvei anarchiát teremtettek, a rajzolni nem tudást, a dilettantizmust szolgálták. A túl egyéni látások hajszolása, a szabályok lerázása, az ösztönben bizakodás megannyi támadás volt a tiszta művészet ellen. Az ösztöntől vissza kell térni a tudáshoz; vissza kell állítani a perspektíva, anatómia tanulmányozásának a becsületét, szabályokra, fegyelemre, komoly munkára van szükség. El kell tűnnie a csak technika festészet, a *peinture pure* fogalmának, amelyet a mai képzőművészeti kritikában oly szívesen emlegetnek. Bernard felvázolja a neo-klasszikus művészet néhány követelményét, különösen kiemelve a forma, rajz, konstrukció jelentőségét. Kevés az eredeti megfigyelése, de cikke már szimptomatikus jellegénél fogva is érdekes.

h. g.